

Voor de tentoonstelling: 'Haute Bordure' die wordt georganiseerd door het Fries Museum Leeuwarden en te zien is tot 18 juli, heeft het Rijksmuseum een twintigtal objecten uitgeleend. Een van de objecten is een brieventas: BK-KOG-1222.

In de tentoonstelling en de begeleidende publicatie wordt aandacht besteed aan geborduurde kleding en accessoires in Nederland van 1620 tot 2020.

Dankzij een datering van het zilveren slot door conservator edele metalen Dirk Jan Biemond (Rijksmuseum) weten we dat de brieventas vervaardigd is in het eerste kwart van de 18e eeuw. Het ligt voor de hand dat deze eigendom was van Isaac Sweers II (1671-1732) en hoogstwaarschijnlijk een zelf geborduurd (huwelijks)geschenk van zijn vrouw Catherina la Clé was.¹ Isaac Sweers Junior was net als zijn vader actief op zee en was o.a. commandeur van een eskader van de Nederlandse Koopvaardij vloot.

In 1882 werd de brieventas aan het KOG geschonken door Mej. A.A.v. Heukelom. Tot deze schenking behoorde ook drie andere memorabilia van zowel vader Isaak Sweers (1622-1673) als zijn zoon:

1. Een Palempore uit het eerste kwart van de 18^e eeuw: ² BK-KOG-1238,
2. Een etui met zilveren bestek: BK-KOG-1221 en
3. Een koperen plaat met portret van S. Sweers: RP-D-KOG-1223 (beiden uit derde kwart 17^e eeuw)³

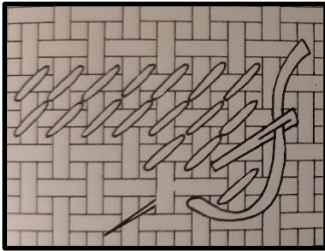
De brieventas of portefeuille heeft het model van een enveloppe en is gemaakt van dik papier dat is bekleed met geborduurd stramien in de petit point techniek met zijden draad. De overslag van de brieventas sluit middenvoor door middel van een gegraveerd zilveren slot. De tas is gevoerd met roze zijde en heeft twee vakken met tussenschot. Helaas ontbreekt de sleutel van het slot.

Het fond van het petit point borduurwerk is in groene zijde uitgevoerd. Rondom zijn twee slingers van oranjeappeltjes geborduurd die aan de voorkant links en rechts beginnen, vervolgens aan weerszijden naar achteren doorlopen en daar waar het slot is bevestigd op de overslaande klep bij elkaar komen. Het borduurwerk van de appeltjes en ranken is uitgevoerd in een licht oranje en groene zijde draad. Wat betreft borduurtechniek wijkt het af van het groene fond omdat het is uitgevoerd in de stersteek. M.V. op de klep zijn de dubbele initialen I.S. in ecru geborduurd. Op de achterkant is het gekroonde gevierendeelde wapen van Sweers afgebeeld in natuurlijke kleuren en enkele details in zwart. Twee leeuwen met vissenstaart in ecru en zwart staan aan weerszijden als schildhouders. Bij het openslaan van de voorklep wordt een tekst zichtbaar: 'si ie vous perd/ ie suis perdu'. (Als ik u verlies ben ik verloren) Op de vouw zijn de woorden: 'sur la paix' (op de vrede) geborduurd in ecru. Tussen beide teksten is een olijftak in petit point geborduurd in lichtblauw die devrede symboliseert. Voor de letters is de kruissteek gebruikt waardoor de tekst iets meer relief krijgt ten opzichte van het groene fond. Rondom is de tas afgezet met een smal passement dat is geweven met zilverdraad.

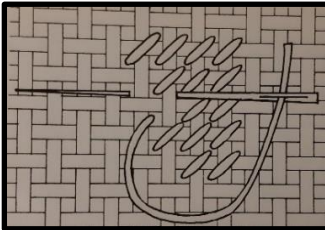
De tekst zou kunnen slaan op de in 1713 gesloten vrede van Utrecht of die van Aken (1748)⁴ maar het feit dat de tekst onder de klep zit en alleen door de eigenaar zelf te zien is kan wijzen op een persoonlijke boodschap van zijn vrouw Catherina la Clé waarmee ze de wens uitsprak haar man te beschermen tijdens zijn gevaarlijke werk op zee. Helaas stierf zij twee weken na de geboorte van hun zoon Isaak III.⁵

De petit point techniek wordt sinds de 16 eeuw voor borduurwerk van accessoires en meubelstofferingen gebruikt en kan op twee verschillende wijzen worden uitgevoerd.

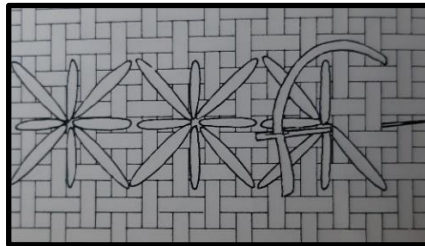
1. De steek wordt in horizontale richting gewerkt waarbij de draad aan de voorkant over een kruising en aan de achter kant over twee kruisingen van de weefseldraden wordt gewerkt

2. De steek wordt in diagonale richting gemaakt. En trekt het stramien minder gauw scheef.

3. Bij de (Italiaanse)stersteek wordt steeds naar het middelpunt terug gestoken waardoor kleine gaatjes zichtbaar worden.

6

4. De kruis steek die voor de letters is gebruikt, is net als de petit point steek over 1 draad gewerkt.

Omdat aan zowel de voor- als aan de achterzijde van de brieventas goed te zien is dat het borduursel scheeftrekt, lijkt het erop dat de petit point techniek in horizontale rijen is uitgevoerd.

Mieke Albers

Textiel-restaurator Rijksmuseum, 22 maart 2021.

¹E. Holsappel, Anne-Marie Segeren, *Haute Bordure, geborduurde kleding en accessoires in Nederland*, Waanders uitgevers, Zwolle 2021, pag. 64-65

² E. Hartkamp-Jonxis, *Sitsen uit india*, Amsterdam 1994, pag. 50-51,

³ Jaarverslag KOG 1882 pag. 20

⁴ drs. R. van Luttermant, *Herinneringen aan vice-admiraal Isaac Sweers en zijn familie*

⁵ E. Hosappel, Anne Marie Segeren. Op cit.

⁶ De steken diagrammen zijn foto's van illustraties uit N. Rol, *Stekendictionaire, borduursteken en borduurtechnieken* IJmuiden, Vermande en zonen, 4^e gewijzigde druk, 1973. Pag. 69 en 71